PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVELE LUMII MUNCII ÎN ERA DIGITALIZĂRII

THE CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF THE WORLD OF WORK IN THE AGE OF DIGITALISATION

CZU: 331.5.024.52:004 **https://doi.org/10.59295/spd2025s.31**

Mariana IAȚCO
ORCID: 0000-0002-5424-3759
E-mail: mariana.iatco@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This article examines how green and digital transitions are shaping the future of work, with a focus on the challenges and opportunities for the Republic of Moldova. It explores the impact of environmental and technological changes on the labour market, including effects on social inclusion, gender equality, regional vulnerability, and unpaid care work. Special attention is given to the need for new skills, accessible training, and fair working conditions in a changing world of work. The article also discusses how remote work and digital platforms are transforming employment models. Based on the analysis, a set of practical recommendations is provided to support a just and inclusive transition in Moldova's labour market.*

Keywords: *skills, employment models, future of work, remote work.*

INTRODUCERE

Într-o lume în schimbare rapidă, viitorul muncii depinde de gradul în care lucrătorii și întreprinderile sunt angajate în două tranziții majore: digitală și verde. Acest articol își propune ca scop să analizez și să evalueze în ce măsură noile provocări ale lumii muncii sunt prezente în Republica Moldova. Transformările rapide generate de tranzițiile ecologică și digitală modifică profund nu doar natura muncii în sine, ci și dinamica mai largă a pieței forței de muncă, modul de organizare a activităților economice, precum și cerințele privind competențele necesare lucrătorilor. Acest articol analizează în detaliu principalele provocări și oportunități asociate acestor schimbări, concentrându-se în special pe contextul specific și provocările unice cu care se confruntă Republica Moldova. Într-un climat internațional marcat de instabilități economice, tensiuni geopolitice și presiuni climatice, Moldova trebuie să facă față atât riscurilor, cât și șanselor emergente în domeniul ocupării forței de muncă. Pe fondul schimbărilor climatice accelerate, al progreselor tehnologice exponențiale și al apariției unor noi modele de muncă precum telemunca, platformele digitale sau automatizarea proceselor, devine tot mai clară nevoia de adaptare profundă a strategiilor de politici publice privind calificarea și ocuparea forței de muncă. Acestea trebuie să sprijine nu doar dezvoltarea economică durabilă, ci și incluziunea socială reală, reziliența comunităților, accesul echitabil la formare profe-

sională și recalificare, precum și protecția adecvată a lucrătorilor în fața vulnerabilităților accentuate de aceste tranziții.

CADRUL TEORETICO -METODOLOGIC

Analiza se bazează pe o combinație de surse documentare europene și internaționale, incluzând rapoarte de cercetare, studii de caz și inițiative de politici publice relevante, care au fost adaptate și corelate cu datele specifice pieței muncii din Republica Moldova. Aceasta cuprinde o revizuire sistematică a literaturii de specialitate, dar și o analiză a celor mai recente tendințe în domeniul ocupării forței de muncă, educației, formării profesionale și transformărilor digitale și verzi. Studiul are un caracter preponderent explorator, orientat spre identificarea celor mai relevante lecții internaționale și a modalităților prin care acestea pot fi transpuse și adaptate la realitățile socio-economice naționale. În acest sens, sunt avute în vedere particularitățile structurale ale economiei moldovenești, precum și provocările generate de migrația forței de muncă, nivelul scăzut de digitalizare și fragmentarea sistemului de formare profesională. De asemenea, sunt analizate în profunzime politici publice relevante, strategii de dezvoltare națională, documente programatice și date statistice disponibile, furnizate de Biroul Național de Statistică, organizații internaționale și alte surse oficiale. Toate aceste elemente sunt utilizate în scopul formulării unor recomandări specifice pentru susținerea unei tranziții juste, eficiente și echitabile, care să răspundă nevoilor reale ale populației active din Republica Moldova și să faciliteze integrarea într-o economie modernă, durabilă și competitivă. Obiectivul principal al acestui articol este de a examina lacunele în materie de cercetare și inovare în cadrul a patru fluxuri majore de cercetare discutate pe larg în cadrul inițiativei ERA4FutureWork [1, p.4]. Aceste patru linii sunt după cum urmează:

Tranziția verde și viața profesională explorează modalități de combinare a obiectivelor economice cu durabilitatea și inovarea socială și de mediu pentru a reduce amprenta de mediu a industriei și pentru a aborda inegalitățile în creștere în rândul lucrătorilor.

Digitalizarea continuă a muncii acest aspect își propune să înțeleagă modul în care tehnologiile centrate pe om pot asigura că inovarea servește nevoilor lucrătorilor, implicând lucrătorii în proiectarea și aplicarea noilor tehnologii și promovând bunăstarea și sănătatea mintală la locul de muncă.

Tranzițiile și grupurile vulnerabile acest flux se concentrează pe anticiparea factorilor determinanți ai inegalităților viitoare pentru a evita crearea de noi grupuri vulnerabile și abordează problemele cu care se confruntă lucrătorii vulnerabili existenți.

Viitorul muncii în administrațiile publice - investighează provocările digitalizării și noile acorduri de lucru din administrațiile publice și necesitatea ca guvernele să își consolideze strategiile de ocupare a forței de muncă.

Transformările economice, ecologice, digitale, demografice și sociale conduc la schimbări pe piața muncii, remodelând locurile de muncă atât în Uniunea Europeană (UE) cât și în Republica Moldova. Se creează noi profesii, în timp ce profesiile existente sunt profund transformate, eliminate treptat sau înlocuite de noi tehnologii. Având în

vedere „*permacriza*" actuală ca o provocare urmată perfect de următoarea, realizarea durabilității și consolidarea rezilienței sunt primordiale. Rolul unei politici sociale și a forței de muncă bine concepute în consolidarea rezilienței societății prin absorbția șocurilor și acționând ca stabilizatori este din ce în ce mai recunoscut [2]. Sistemele puternice de protecție socială sunt cea mai importantă caracteristică în prezicerea capacității unei țări de a absorbi șocuri, în timp ce politicile bine concepute ale pieței muncii ajută oamenii să „avanseze" în fața șocurilor, cu implicații pozitive pentru reziliența economică[2].

Politicile sociale bine concepute permit cetățenilor să îmbrățișeze noi oportunități pe piața forței de muncă, promovând prosperitatea economică la nivel micro și macro. Prin inițiative solide de protecție socială și incluziune, lucrătorii obțin stabilitatea și securitatea veniturilor în timpul tranzițiilor la locul de muncă și al evenimentelor de viață. În plus, serviciile de sprijin facilitează dezvoltarea competențelor, promovează bunăstarea și permit lucrătorilor să echilibreze ocuparea forței de muncă cu responsabilitățile de îngrijire familială.

PROVOCĂRILE ȘI PERSPECTIVELE PIEȚEI MUNCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Înțelegerea și navigarea în viitorul pieței forței de muncă și al politicilor de ocupare a forței de muncă este indispensabilă pentru a modela societăți durabile și echitabile bazate pe muncă decentă și demnă. Cu toate acestea, peisajul în evoluție al muncii necesită perspective asupra tendințelor emergente pentru a înțelege căile care pot consolida sau împiedica coeziunea socială sau pot submina acquis-ul social existent. În acest sens trebuie să țin cont de următoarele provocări:

Grupuri vulnerabile și inegalități. Anumite categorii socio-demografice, precum femeile, persoanele cu dizabilități, tinerii și lucrătorii din mediul rural, se confruntă cu obstacole sistemice și persistente în accesarea oportunităților de angajare decentă și stabilă. Aceste obstacole se manifestă atât în sfera educației, cât și în cea a integrării profesionale și sociale, și reflectă un cumul de dezavantaje structurale, economice și culturale. Inegalitățile sunt alimentate, pe de o parte, de o infrastructură educațională inadecvată, care nu reușește să asigure acces egal la formare de calitate în regiunile rurale defavorizate, și, pe de altă parte, de lipsa conectivității digitale, care limitează capacitatea indivizilor de a accesa resurse de învățare, oportunități de angajare la distanță și servicii publice.

De asemenea, exodul continuu al forței de muncă, în special în rândul tinerilor și al persoanelor cu înaltă calificare, afectează negativ dinamica demografică și subminează coeziunea comunităților locale, adâncind și mai mult dezechilibrele regionale. În absența unor intervenții strategice, aceste tendințe riscă să perpetueze și chiar să agraveze cercul vicios al excluziunii sociale și economice, generând un climat de insecuritate și stagnare în zonele rurale afectate de șomaj și lipsa muncii.

În același context, efectele compuse ale schimbărilor climatice și ale digitalizării contribuie suplimentar la accentuarea vulnerabilităților, având un impact disproporționat asupra acestor grupuri marginalizate. Din această perspectivă, este esențială formularea unor politici publice intersectoriale, sensibile la diferențele de gen, vârstă, dizabilitate și zonă geografică, care să vizeze combaterea inegalităților prin măsuri integrate și multisectoriale. Printre acestea se numără extinderea rețelelor de educație și formare profesională destinate atât adulților cât și tinerilor din zonele rurale, stimularea participării în programe de învățare pe tot parcursul vieții, precum și crearea unor mecanisme de sprijin adaptate nevoilor specifice ale fiecărui grup.

În plus, accesul limitat la formare continuă, lipsa unor programe eficiente de mentorat profesional, stereotipurile culturale și lipsa modelelor de succes contribuie la crearea unor bariere invizibile, dar profunde, care împiedică mobilitatea socială ascendentă. Aceste noi straturi de vulnerabilitate trebuie tratate cu instrumente multidisciplinare care combină expertiza din domeniile educației, muncii, protecției sociale, sănătății mintale și dezvoltării regionale. Numai printr-o abordare sistemică și colaborativă poate fi redus impactul cumulativ al acestor dezavantaje și poate fi construită o piață a muncii mai incluzivă, mai echitabilă și mai rezilientă.

Competențe pentru viitorul muncii. Transformările impuse de tranziția verde și digitală necesită o reformă profundă a sistemului național de educație și formare profesională. Este necesară implementarea unor politici de dezvoltare a competențelor care să răspundă proactiv cererii viitoare a pieței muncii. Acestea trebuie să includă programe de perfecționare și recalificare continuă, dezvoltate în parteneriat cu actorii economici și adaptate la dinamica sectoarelor emergente. Flexibilitatea curriculară, învățarea pe tot parcursul vieții și accesul echitabil la formare reprezintă fundamente pentru consolidarea capitalului uman într-o economie în schimbare. Integrarea principiilor economiei circulare, a alfabetizării digitale și a abilităților verzi în curricula educațională este o urgență strategică. În paralel, sistemul de orientare profesională trebuie modernizat pentru a ghida tranzițiile individuale între diferite domenii ocupaționale și pentru a sprijini mobilitatea socială ascendentă.

Digitalizarea muncii și munca pe platforme. Proliferarea muncii digitale, inclusiv prin modele de lucru la distanță (*remote*) și platforme digitale, generează un cadru socioprofesional care scapă adesea reglementărilor tradiționale. Această evoluție necesită o reconceptualizare a normelor juridice și a politicilor de protecție socială, astfel încât să se asigure drepturi echitabile și condiții decente pentru noile forme de muncă. În lipsa unei intervenții legislative coerente, există riscul instituționalizării precarității muncii și al consolidării asimetriilor în raporturile de muncă. În plus, platformele digitale trebuie să fie integrate într-un cadru de responsabilitate socială corporativă, care să includă transparență în algoritmii de lucru, garanții privind datele personale și mecanisme de soluționare a disputelor. Evoluțiile tehnologice rapide observate în ultimele decenii au avut atât efecte pozitive, cât și negative în multe sectoare diferite. Efectele pozitive includ potențialul digitalizării de a revoluționa piața muncii prin crearea de noi oportunități de

angajare, îmbunătățirea productivității și a calității muncii și stimularea inovării. Adaptarea sistemului de protecție socială pentru a include lucrătorii independenți și cei cu forme atipice de angajare este necesară pentru asigurarea unei tranziții echitabile către economia digitală.

Provocări instituționale. Capacitatea instituțională de guvernanță este un factor determinant pentru succesul tranzițiilor analizate. În Republica Moldova, este imperativ ca instituțiile publice să adopte o abordare anticipativă și integrativă, fundamentată pe date relevante și mecanisme participative. Acest lucru presupune investiții susținute în colectarea și analiza datelor statistice, consolidarea cooperării interinstituționale și creșterea eficienței alocărilor bugetare pentru inițiativele de formare și recalificare profesională. În plus, este necesară consolidarea capacităților administrative și tehnice ale autorităților locale, care se află în prima linie a implementării politicilor de tranziție. Inovația instituțională, guvernanța deschisă și digitalizarea serviciilor publice reprezintă piloni fundamentali în asigurarea unei administrații adaptabile și reziliente.

Creșterea cercetării privind modelele de mobilitate a forței de muncă ar ajuta factorii de decizie politică să ia decizii informate cu privire la reglementările privind piața forței de muncă, politicile de imigrație și sistemele de protecție socială. Cercetarea acestor modele poate oferi perspective asupra factorilor care determină mobilitatea, cum ar fi condițiile economice, lacunele în materie de competențe și tendințele demografice.

În timp ce mobilitatea forței de muncă poate contribui la creșterea economică prin facilitarea alocării eficiente a competențelor și a forței de muncă în diferite regiuni și sectoare, este nevoie de cercetare pentru a identifica potențialele bariere în calea circulației și pentru a ajuta la identificarea neconcordanțelor dintre competențele cerute de angajatori și cele deținute de lucrători. Cercetarea ar trebui, de asemenea, să se concentreze pe înțelegerea modului în care mobilitatea forței de muncă și tendințele demografice, cum ar fi urbanizarea, pot influența tranziția verde și, invers, modul în care tranziția verde afectează aceste dinamici. În paralel, este recomandată dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare și evaluare a impactului tranziției, bazate pe indicatori sociali, economici și ecologici integrați.

CONCLUZII

Viitorul muncii în Republica Moldova se conturează sub influența tranzițiilor gemene – verde și digitală – care, deși pline de oportunități, generează și riscuri majore pentru coeziunea socială și competitivitatea economică. Este primordial ca Republica Moldova să își orienteze politicile de ocupare spre incluziune, echitate și inovație. Aceasta presupune investiții în educație și recalificare, dezvoltarea unor politici publice proactive și consolidarea dialogului social. Un accent deosebit trebuie pus pe regândirea rolului educației în formarea competențelor verzi și digitale, precum și pe crearea unor ecosisteme de învățare pe tot parcursul vieții. În acest sens, cercetarea și inovarea trebuie să susțină aceste procese prin furnizarea de date și soluții adaptate contextului moldovenesc. Este necesar ca cercetările să exploreze nu doar aspectele tehnice, ci și impactul

social al transformărilor, astfel încât politicile publice să fie bazate pe dovezi și adaptabile schimbărilor rapide. De asemenea, trebuie stimulată participarea activă a sectorului privat și a societății civile în formularea și implementarea strategiilor de ocupare.

Colaborarea regională și sprijinul din partea partenerilor europeni pot accelera implementarea unei viziuni moderne asupra muncii în Republica Moldova. În plus, integrarea în inițiativele internaționale de cercetare și inovare, precum Orizont Europa, poate oferi acces la expertiză, resurse și bune practici.

În concluzie, viitorul muncii în Republica Moldova depinde de capacitatea țării de a răspunde cu flexibilitate și viziune la provocările emergente. Numai printr-o abordare coerentă și anticipativă, fundamentată pe colaborare și cunoaștere, se poate asigura un viitor al muncii bazat pe demnitate, reziliență și dezvoltare durabilă.

REFERINȚE:

1. GROSSI, T., RAYNER, L., TORCHIO, G., DERVISHI, X. *Perspective de cercetare asupra viitorului muncii*. Centrul European de Politici: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2025. 4p.
2. GIOVANNINI, E., BENCZUR, P., CAMPOLONGO, F., CARIBONI, J. ȘI MANCA, A., *Time for Transformative Resilience: The COVID-19 emergency*. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2020.
3. COMISIA EUROPEANĂ, *Ocuparea forței de muncă și evoluțiile sociale în Europa*, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2018.
4. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. (2020). Raport anual privind implementarea reformelor educaționale. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/raport_anual_consolidat_al_ministerului_educatiei_culturii_si_cercetarii_2020.pdf [Accesat: 05.06.2024].
5. ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ A MUNCII. *Just Transition Policy Brief: Skills Development*. Nr. 7, noiembrie, 2022. Disponibil: https://www.ilo.org/publications/skills-development-just-transition
6. VONA, F., Piețele muncii și tranziția verde, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2021.